

تقلب تحصیلی از مشکلات رایج نظام‌های آموزشی است که به دلیل گسترش فزاینده آن تهدیدی جدی تلقی شده و صدمات جبران ناپذیری به جامعه علمی وارد می‌کند. رفتار تقلب در محیط آکادمیک در حال افزایش است و اکثر دانشجویان، نوعی بی‌صدافتی تحصیلی را در طول دوران تحصیل خود گزارش نموده‌اند. شیوع بالای تقلب؛ هشدار برای جامعه است و گویای آن است که روند تبعیت از قانون، دچار مشکل شده است. تقلب در صورت شیوع، مانعی در جهت تحقق ارزش قانون‌گرایی است و اعتماد اجتماعی را در جامعه متزلزل می‌کند. شیوع تقلب در یک جامعه همچنین می‌تواند شاخصی از وجود آنومی اجتماعی (فاقد قانون، بی‌اخلاقی) در آن جامعه باشد. زیرا زمانی که افراد راه‌های قانونی برای رسیدن به اهداف خود نیابند، به اصطلاح قانون را دور می‌زنند.

تقلب تحصیلی یکی از معضلاتی است که دانشگاه‌ها با آن مواجه هستند و اخلاق دانشگاهی را تهدید می‌کند. این مسئله تا بدانجا پیش رفته است که در ادبیات عامیانه ما نیز رسوخ کرده و اشعاری نظیر تقلب توانگر کند مرد را، تقلب تو را مایه عزت است، تقلب فزاینده ثروت است، چرا بیهوده زحمت کشی، درستی نمایی و ذلت کشی و نرو بی تقلب سر امتحان که خواهی گرفت نمره آنچنان، در میان دانشجویان دهان به دهان می‌گردد و زمزمه می‌شود.

تعریف تقلب

تقلب و دزدی ادبی، دربرگیرنده هر گونه تلاش برای دریافت کمک در فعالیت‌های آموزشی بدون گرفتن اجازه یا اقتباس کاری است که به دیگری تعلق دارد. این پدیده به فراوانی در تمامی محیط‌های آموزشی دیده می‌شود و در صورت مداومت

این امر در نظام آموزشی، پایه‌های علمی آن نظام متزلزل شده و در دست یابی به اهداف آموزشی اخلال ایجاد می‌شود.

علل گرایش به تقلب

تعیین علل گرایش دانشجویان به تقلب، شاید اولین گام برای جلوگیری از این معضل در محیط‌های آموزشی باشد. وقتی انتظارات عملکرد تحصیلی از دانشجویان بالا می‌رود، آنها

بیشتر احساس فشار و استرس می‌کنند و در نتیجه به رفتارهای تقلب‌آمیز روی می‌آورند. بررسی‌ها نشان داده‌اند که مهمترین دلایل برای تقلب شامل فشار برای گرفتن نمره بالا، فقدان مسئولیت‌پذیری و عزت نفس، فشار همسالان، وظایف سنگین، عدم خودکارآمدی تحصیلی، ضعف اساتید در تدریس، سخت‌گیری اساتید، نوع آزمون، میل به برتری، سخت بودن تکلیف، بی‌اهمیت بودن تکلیف، عدم درگیری ذهنی دانشجو با تکلیف، توقع زیاد از دانشجو، تنبلی دانشجو، عدم برنامه‌ریزی، عدم وقت کافی، عمومیت داشتن تقلب، ارتباط معدل با آینده شغلی، اهمیت فراوان به نمره و معدل به عنوان ملاک قضاوت درباره دانشجویان، و عوامل فردی مانند سن، جنسیت و رشته تحصیلی و ... می‌باشد که به اختصار برخی موارد در اینجا توضیح داده شده‌اند.

نقش استاد

دلایلی برای ارتکاب به تقلب وجود دارد که به شکل مستقیم به استاد مربوط می‌شود؛ بر مبنای پژوهشی درباره نقش استاد و همسالان در تقلب تحصیلی دانشجویان، تنها راهی که استاد می‌تواند بر رفتار تقلب تحصیلی دانشجویان تاثیر بگذارد از طریق کیفیت ارتباط و تعامل بین استاد و دانشجو در طی دوره تدریس است. با اینکه نقش استاد، فقط یکی از عوامل ایجاد کننده و یا تشدید کننده تقلب است، این نقش قابل کنترل است؛ یعنی با آموزش معلمان از ابتدا و تربیت صحیح افراد برای شغل معلمی در دانشگاه‌ها و مراکز تربیت معلم، می‌توان این افراد را نسبت به این پدیده حساس کرد تا شاید بتوان میزان آن را در محیط‌های آموزشی، به حداقل رساند. در پژوهشی دیگر، دانشجویان عوامل ضعف استاد در تدریس، سخت‌گیری استاد، پایین بودن سواد استاد، عدم درگیری ذهنی دانشجو با موضوع تکلیف، کم‌تجربگی استاد، کمبود اطلاعات درباره موضوع را به عنوان دلایل تقلب برشمرده‌اند.

رشد شخصی و علاقه درونی

اخیرا محققان در مطالعه‌ای بر روی دانشجویان در انگلستان، دریافته‌اند که دانشجویانی که بر اساس "رشد شخصی و علاقه درونی" خودشان درس می‌خوانند کمترین میزان تقلب تحصیلی را داشته‌اند. فراگیرانی که به دنبال این بودند که توانمندی خودشان را به رخ دیگران بکشند و نمرات خوبی در مدرسه و امتحان به دست بیاورند (جهت گیری عملکرد گرای)، و یا از گرفتن نمره بد اجتناب کنند (جهت گیری عملکرد گریزی)، در مقایسه با دانش‌آموزان دارای جهت گیری تبحر گرای، تمایل بیشتری به تقلب کردن داشتند.

دانشگاه علوم پزشکی شاهرود

معاونت آموزشی

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

(۱۲)

دلایل نادیده گرفتن اخلاق دانشگاهی و ارتکاب

به تقلب تحصیلی

خودکارآمدی تحصیلی

مشخص شده است که خودکارآمدی تحصیلی، که به قضاوت دانش آموزان در مورد توانایی موفقیت خود در تکالیف ارائه شده اشاره دارد، با رفتارهای تقلبی آنان رابطه منفی دارد. بررسی ها نشان داده اند که تقلب در بین دانش آموزان ضعیفی که در مدرسه گمناماند و نیز در بین دانش آموزان سطح بالایی که خودکارآمدی تحصیلی پائینی دارند، بیشتر محتمل است.

فشار تحصیلی

فشار تحصیلی (academic press) از جمله متغیرهای دیگری است که می تواند با رفتارهای غیر علمی، از جمله تقلب تحصیلی در ارتباط باشد. منظور از فشار تحصیلی ادراکی است که دانشجویان و دانش آموزان از تحمیلها، فشارها و اصرار اساتید، جامعه و خانواده ها، برای درک بهتر مطالب کلاسی و عملکرد مطلوب تر در آن دارند. Hasiao دریافت که فشار کلاسی و تحصیلی چه از طرف معلمان و چه از طرف اولیاء و همکلاسی ها، با بسیاری از تبعات روانشناختی و روان پزشکی، مثل افسردگی بالا، رضایت پایین از زندگی، سطوح پایین از خودگردانی و کفایت، و نیز با تبعات تحصیلی از جمله پایین آمدن سطح انگیزه و علاقه و افزایش تقلب تحصیلی همراه است.

اهمیت فراوان نمره و معدل به صورت ملاک

قضاوت درباره دانشجویان

تا زمانی که ملاک نمره دانشجو فقط امتحان پایان ترم باشد و روش سوال ها به صورت تستی یا مبتنی صرف بر منبع و مادامی که به جای تکیه بر اندوخته های فرد به مدرک و نمره توجه شود، تقلب انجام می شود و خواهد شد. بهترین راه برای کم کردن تقلب استفاده از روش هایی مانند دادن سوالات تحلیلی و شیوه جزوه باز، دادن کار عملی، سمینار و کار گروهی و مشارکتی در کلاس و اطلاع رسانی به دانشجویان از عواقب و مجازات تقلب، گرفتن آزمون های متعدد در طول ترم و خرد کردن نمره می تواند باشد و این در صورتی است که استادان بتوانند مطالب کلاس خود را جذاب کنند و به آنها عینیت ببخشند تا دانشجویان به درس جذب و راغب به یادگیری شوند.

❖ اگر دانشجویان درک بالایی از تقلب داشته باشند احتمال ارتکاب به آن کمتر خواهد شد.

منابع

فرید ابوالفضل، نقش عوامل انگیزشی جهت گیری های هدفی شخصی، خودکارآمدی تحصیلی و فشار تحصیلی در تقلب تحصیلی دانشجویان داروسازی. ماهنامه علمی پژوهشی. ۱۳۹۵

قاسم زاده رابعه سادات و همکاران، نقش ادراک شده استاد در اخلاق دانشگاهی و جلوگیری از تقلب از دیدگاه دانشجویان. اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۹۶

امید مقدم کاظم، شناسایی دلایل نادیده گرفتن اخلاق دانشگاهی و ارتکاب به تقلب تحصیلی. اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۹۷